

Halid Ziya'nın Sefile ve Nemide Romanlarında “Sindrella Kompleksi”¹

Hatice Nur GÖDE²

Özet

“Sindrella Kompleksi”, kadınlarda bağımsızlık korkusunu ifade etmektedir. Çocukluğundan itibaren aşırı korunan, bağımsız davranmaktan korkan, kararlarını alamayan ve mücadeleden kaçınan kadınların davranış biçimlerini tanımlayan “Sindrella Kompleksi”, bazen belirli bir konforu sağladığı için kadınlar tarafından tercih edilir. Ailelerin çeşitli sebeplerle sınırsız şefkatlerinin bir sonucu olan bağımsızlık korkusu bireyin içini kemirdikçe kadın, kendine olan sevgisi ve saygısını yitirmekte, mutlak bir otorite ve sığınak olarak seçtiği bir erkeğin kendisini sevmesini ve korumasını bekler hale gelmektedir. Babadan başlayarak bazen ağabeyin de katıldığı, çoğu zaman sevgili ve koca tarafından devam ettirilen bu sığınma alanı kadın için çoğu zaman itaati ve kendinin dışına çıkmayı zorunlu kılmaktadır. Bu alan içerisinde hareket eden kadın kendi başına kaldığında kararlarını alamaz, mücadele edemez ve duygularını kontrol edemez hale gelerek ciddi bir bocalamaya girmekte, hayati tehlikeler yaşamak durumunda kalmaktadır. “Halid Ziya'nın Sefile ve Nemide Romanlarında ‘Sindrella Kompleksi’” başlıklı bu bildiri, yazarın kadın kimliklerine yönelik bir araştırma olacaktır. Bildiride eserlerdeki kadın kahramanların yaşamları, içinde buldukları psikolojik durumlar, kararları ve kararsızlıkları ile tercihleri üzerinde durulacak, bunların sebepleri söz konusu kurama göre değerlendirilecektir. Ayrıca yazarın kadın kahramanları, dönem kadınının korkuları, bu korkuların farkında oluş ya da olmayışları açısından da değerlendirilecektir. Bu bildiride çalışma alanı olarak Halid Ziya'nın ilk iki romanı olan *Sefile* ve *Nemide* seçilmiştir. Çalışma sırasında eserler Colette Dowling'in ‘Sindrella Kompleksi’ esas alınarak okunacaktır. Romanlardan elde edilen bulgular, dönem kadınının toplumsal konumuyla birleştirilerek sonuca ulaşılabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sindrella Kompleksi, Halid Ziya Uşaklıgil, Sefile, Nemide.

The Cinderella Complex in Halid Ziya's *Sefile* and *Nemide*

Abstract

The “Cinderella Complex” refers to women's fear of independence. Defining a typical behavioral pattern displayed by women, who are overly protected since childhood, afraid of acting independently, cannot make their own decisions and avoid confrontation constantly “Cinderella Complex” is sometimes preferred by women because it provides a certain feeling of comfort. The fear of independence that develops as a consequence of parents' unbounded compassion for their children for various reasons, causes women to get bitter in time, to lose self-love and self-respect, prompting them to look for an absolute authority and shelter in a man who will love and protect them. Starting from the father and sometimes supported by a brother, this shelter area is later often taken over by a boyfriend or husband, forcing the women to be obedient and act against her will. A woman living in this area cannot make a decision when she is left on her own, nor fight for herself or control her emotions, as she gets in a state of serious agitation resulting in life-threatening situations. This paper titled “The Cinderella Complex in Halid Ziya's *Sefile* and *Nemide*” is a research on the women's identity in the author's books. It will focus on the lives of the female protagonists, as well as their psychologies, their decisions-indecisions, their preferences; and the reasons behind them will be evaluated based on the theory in question. In addition, the author's female protagonists and the fears of the women of the time will be evaluated in terms of these women's level of awareness of their fears. In this paper, Halid Ziya's first two books *Sefile* and *Nemide*

¹ Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildiridir.

² Erciyes Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1. Öğretim, 2. Sınıf öğrencisi, El-mek: haticenurgode@hotmail.com.

were chosen as the study subject. The books will be reviewed with respect to “The Cinderella Complex: Women’s Hidden Fear of Independence” by Colette Dowling. The findings obtained from the books will be supported by women’s social position at the time to reach a conclusion.

Key Words: The Cinderella Complex, Halid Ziya Uşaklıgil, *Sefile*, *Nemide*.

Giriş

Geçmişten beri süregelen ataerkil toplumlarda kadın, içinde bulunduğu birtakım şartlar dolayısıyla bağımsızlık korkusu içerisinde yaşamını sürdürmektedir. “Sindrella Kompleksi” adı altında anılan bu korku, çoğu zaman konfor sağladığı için kadın tarafından tercih edilmektedir. Fakat tercih edildiği an bağımlılık kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu bağımlılık, kadını kendi içinde bir varoluş savaşına kadar sürüklemekte ve iç çatışmalara sebep olmaktadır. Kadının bu savaştan galip çıkmasını engelleyen temel güç ise bu söz konusu kişisel, ruhsal bağımlılık; diğer bir söyleyişle başkalarının bakım ve gözetimi altında olmaya yönelik derin arzudur (Dowling 1994: 25).

Bu bildiride, Halid Ziya’nın yazı hayatının ilk döneminde kaleme aldığı *Sefile ve Nemide* isimli eserlerindeki kadın şahısların kişiliklerinde bulunan Sindrella kompleksinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun sebebi ise, bu eserlerdeki kadın şahısların Sindrella kompleksini vücuda getirmiş olmalarıdır. Bunun için eserler; şahısların toplum içindeki konumu, karakterleri, yaşadıkları olaylara tepkileri dikkate alınarak okunacak, Colette Dowling’in “Sindrella Kompleksi” isimli eserindeki söz konusu kurama göre değerlendirilecektir. Nitel araştırma metodunun getirdiği yorumlama yöntemi ile elde edilen bulgular, dönem kadınının toplumsal konumuyla birleştirilerek sonuca ulaşılabacaktır.

Bölüm I

Sindrella Kompleksi’nin Tanımı

Sindrella kompleksi, çağdaş kadında bağımsızlık korkusudur. Bağımlı olmak için eğitilen kız çocuğu, büyüdüğü zaman da konforuna alıştığı bağımlılığı terk edememektedir. Başta babasına ve ağabeyine, daha sonra sevgilisine ya da kocasına olmak üzere yaşamını bir erkeğe bağımlı bir şekilde devam ettirmektedir. Kız çocukları yetiştirilirken; onların kendilerine bakma, kendilerini ortaya koyma ve koruma konusunda hiçbir zaman özendirilmediği görülmektedir (Dowling, 1994: 7-10).

Özgüvensiz yetiştirilen kız çocukları olsa olsa, kendine yeterli gözükme niyetiyle erkeklere içten içe imrenerek bağımsızlık oyunu oynamakta ve kendilerine bir karşı-fobik maske takmaktadırlar. Bu, büyüdüklerinde karşı-fobik birer kadın olmalarına ve kendi

imajlarını süsleyecek türden işler seçmelerine neden olmaktadır. Çaresizlik ve korku duygusunu tehdit edici bulmalarına rağmen içlerinden hala birilerine bağımlıdırlar. Bu yüzden sahici özgürlüğe oldukça uzaktırlar, “çünkü sahici özgürlük, kız çocuğuna (ve büyüyünce kadına) ürkütücü gelmektedir. Bunun sebebi ise sahici özgürlüğün getirdiği sorumlulukların göğüslenmesi gerektiğidir” (Dowling, 1994: 70-80).

Dışarıdan son derece başarılı gözükten kadınlar bile, kendilerini başkalarının egemenliğine bırakmaya; onlara bağımlı olmaya yönelirler. Ve istemeden, enerjilerinin çoğunu; zor, meydan okuyucu veya düşmanca algılanan bir dünyaya karşı; sevgi, yardım ve koruma arayışına adamaya eğilim gösterirler (Moulton, 1972). Gerçek özgürlüğe sahip olan kadın böyle bir arayış içinde olmamakla birlikte, kendi kendine sorumluluklarının üstesinden gelebilmesi, onu daha da güçlü ve mutlu kılmaktadır.

Özgürleşmede tek gerçek hedef, kadının kendi içinden özgürleşmesidir. Kişisel ve ruhsal bağımlılık, kadını engelleyen temel güçtür (Dowling, 1994: 25). Kadını, aklını ve yaratıcılığını tam olarak kullanmaktan alıkoyan, yetenekleri dâhilindeki şeyleri başaramamasına yol açan ve büyük ölçüde bastırılmış tutumlardan oluşan bu olgu Sindrella kompleksidir.

Bağımlılığın getirisi olan rahatlık; kadını sorumluluklardan kaçmaya, kurtarılmaya arzusu ile tekrar bağımlı olmaya sürüklemekte, bu bir kısır döngü halini almaktadır. Bazı kadınlar bu arzusunun farkındadır, bazıları ise bu kadar net olarak algılayamasa da hepsinin içinde bu mevcuttur. Bu arzu kadının hırslarını köreltmekte, özgüvenini eritmekte ve onun tek başına var olmasına engel olmaktadır.

Çocukluğundan itibaren zaten bağımlı yetiştirilen kadın, tek başına var olma mücadelesini hayatı boyunca devam ettirirken “erkeklerin -ve eril egemen toplumun-; ‘kadınların bağımsız hareket edemeyeceği ve evde çalışmaları gerektiği’ düşüncesi, kadın-erkek ayrımcılığına ve kadının kısıtlanmasına yol açmıştır” (Diran, 2011: 2-3). Bu, yukarıda bahsedilen kısır döngünün devamlılığında en etkili faktörlerden biridir. Bir diğer önemli faktör ise, çocukların sıklıkla karşılaştığı ve kültür ile de iç içe olan masallardır. “Modern kadın tahayyülünün, gerçekte bağımlı parçasıyla çatışarak, sanıldığından çok daha keskin bir ikili yaşam sürmesini sağlayan etmenlerden biri de masalın bilinçaltındaki tesiridir” (Sezer, 2012: 7). Bu eşitsizlik düşüncesini yavaş yavaş kadının da benimsemesi üzerine Dowling’in deyimiyle “tehlikeli ikilem” başlar. Kadın aynı anda hem bağımsız, özgür olmayı; hem de yaşamını bir başkasının üstlenmesini ister. Bağımlı kadın, ikilem içerisindeyken sorunun belirtilerini ve sinyallerini görmezlikten gelir, kaçmak için olabildiğince az sorgular ve katlanır. Bu, bağımlı kişiliğin

tipik bir özelliğidir. “‘Belki durum değişir.’ dedi Sindrella, sonsuza dek ocak külü döken Sindrella” (Dowling, 1994: 74-75).

Bölüm II

Halid Ziya'nın Sefile ve Nemide Romanlarında Sindrella Kompleksi

2.1. Sefile

2.1.1. Romanın Özeti

Romanın başlangıcında, Mazlume, Beyazıt Camii'nde barınan bir dilenci kızdır. Ailesini kaybettikten sonra ev sahibesi olan merhametli Rahime Hanım'a sığınan Mazlume, bu ihtiyar kadın da ölünce sokakta kalır. Beyazıt Camii'nde on beş gün geçirmiştir. Bu sırada onu bu vaziyette gören, orta yaşlı bir kadın olan Mihriban Hanım, görünüşte yardım etmek isteğiyle, onu evine götürmek ister ve uzun ısrarlar neticesinde ikna eder. Mazlume, içinde bulunduğu zorlu şartlara rağmen bu teklife tereddütle yaklaşmıştır, sanki ileride olacakları hissetmiş gibidir. Fakat bütün bu hislerini göz ardı edip teklifi kabul eder. Çünkü çaresizdir. Eve geldiği ilk gece de rüyasında kendisini göklerden çamura düşerken görür. Bütün bu bilinçaltı mesajlarının hakikî olduğu, eve geldikten on gün sonra anlaşılır. Mazlume, bir akşam İkbal Hanım'ın odasına giren bir adam görür ve bu evde fuhşun gerçekleştiğini anlar. Böylece İkbal'e ve Mihriban Hanım'a karşı nefreti başlar.

Bu sırada Mihriban Hanım ve İkbal Hanım'ın geçmişleri uzunca anlatılır. Mihriban Hanım, zengin bir adam ile gönül eğlendirirken onun nikâhına geçer, kızları İkbal doğar ve Mihriban, kocası öldükten sonra mirasına konar. İkbal, babasının ölümünden sonra çapkın bir hayat yaşamaya başlayan annesinin fuhş yaptığı görünceliğin kutsallığına inancı yıkılır ve annesinden nefret etmeye başlar. Parasını umarsızca savuran Mihriban, kızını hiç tanımadığı bir adamla evlendirir. Bir süre sonra İkbal de kocasını sevmediği ve annesinden nefret ettiği için bir tepki olarak fuhşa başlar. Bu sırada Mihriban bütün parasını kaybetmiştir.

İkbal, tanıştıktan sonra İhsan'ı da fuhşa sürükler ve bir süre sonra kendine âşık eder. Bunu fark eden Mazlume İhsan'a acırken İkbal'den nefret etmektedir. İkbal, fuhşun ve aşk acısının tahribiyle hastalanmıştır. İhsan; İkbal'e daha iyi bakabilmek için onu, Mihriban'ı, Mazlume'yi kendi köşküne götürmüştür. İkbal bu köşkte ölür ve İhsan da Mazlume'yi bu köşkte fuhşa sürükler. Bunu takiben Mazlume'ye evlenme teklifi eder ve Mazlume de bunu kabul eder.

Mazlume ile İhsan başka bir köşke taşınırlar. Burada mutlu bir yaşam sürerken İhsan'a bir mektup gelir: annesi ölüm döşegindedir ve onu çağırılmaktadır. İhsan annesinin yanına gidip

döndüğünde hayatları tamamen değişmiştir. İhsan vicdan azabından dolayı devamlı içmeye başlar ve Mazlume de İhsan yüzünden acı çekmektedir. Bu acı bir süre sonra nefrete dönüşür. Mazlume bu nefretin tesiriyle İhsan'dan intikam almak ister ve Mihriban ile dışarı çıkıp İhsan'ı aldatır. Kıskançlık, İhsan'ın sönen aşkını depreştirir ve bunun için de acı çekmeye başlar. Mazlume sonradan bu eylemi yüzünden pişmanlık duyar.

Mazlume bu sırada hamile olduğunu öğrenir fakat İhsan çocuğun kendisinden olduğunu kabul etmez. Mazlume bunun üzerine Mihriban ile evi terk eder ve tamamen fuhşa karışır. Mihriban ve fuhuşhanede bulunan hanım, Mazlume'nin çocuğunun düşmesini sağlar ve Mazlume bundan sonra hastalanır. “İskat-ı cenin (çocuk düşürme); ihtinak-ı rahm (isteri), seyelan-ı dem (hemoraji, kan akması) gibi zavallı kıza iki illet-i müthişeyi (korkunç hastalığı) musallat etmişti” (Uşaklıgil, 2006: 177). Mazlume bütün bunlardan İhsan'ı sorumlu tutmaktadır.

Mazlume'nin hasta halde yattığı yere bir gece İhsan müşteri olarak gelir. Mazlume onu tanır ve intikam duygusuyla üzerine atılarak boğazındaki damarları koparır. İhsan'ı öldürmesinin peşi sıra kendisi de İhsan'ın cesedinin üzerine yığılır ve ölür.

2.1.2. Sefile Romanının Kadın Şahıslarında Sindrella Kompleksi

2.1.2.1. Mazlume

Romanın asıl kahramanı olan Mazlume, babasını çok küçükken kaybetmiştir. Bu yüzden annesi Besime Hanım ve Mazlume korumasız kalmışlardır. Annesinden ona kalmış tek miras olan güçsüzlüğü sebebiyle Mazlume, annesini de kaybedince tek çare olarak evin sahibesi Rahime Hanım'a sığınmıştır.

“Henüz beş yaşındayken hamisiz (koruyucusuz), muinsiz (yardımcısız) kalmak! Validesinin saye-i himayetinden (koruyucu gölgesinden) asla ayrılmamışken sefalete göğüs germek, yaşayabilmek için hayatla pençeleşmek, her türlü ihtiyacattan mahrum olarak bir ömür sürmek (...) Fakat Mazlume hâlinin vahametini (tehlikesini) tamamen derk edecek (anlayacak) kadar mülahazaya muktedir değildi ve hakikate vukufa da (gerçeği bilmeye de) mecbur olmadı. Çünkü zavallı kız mahrumu olduğu himayeti (korumayı), velev muvakkat (geçici olsun) buldu.”

(Uşaklıgil, 2006: 23-24).

Görüldüğü üzere, yaşının da getirisiyle Mazlume daima birilerine sığınma, birilerinin koruması altına girme çabası gütmüştür. Sindrella kompleksinin de temelinde bu vardır. Yetiştirilme aşamasında kız çocuğuna bağımlı olmak öğretilmekte, korunmaya muhtaç olduğuna inandırılmaktadır. Mazlume; Rahime Hanım ölene kadar sorumluluklardan kaçmış, hayatla mücadele etme fikrini görmezlikten gelmiştir. Ancak zorunda kaldığı zaman birdenbire gerçeklerle yüzleşmeye başlar. Sindrella kompleksinde bağımlı kişilik, bağlandığı

varlıklar yok olunca kendinden geriye pek de bir şey kalmadığını görür. Bu yüzden uzun bir süre bocalar. Oturmuş bir kişilik yapısına sahip birinden, bu kişilik özelliklerinden birdenbire vazgeçmesi beklenemez.

Mazlume, Mihriban Hanım'ın evine sığındığında birtakım sorumlulukları da fark etmeden göze alır. Mihriban Hanım görünürde yardım eli uzatmıştır ama esasen Mazlume'yi hizmetçi olarak eve almıştır. Sindrella kompleksinde Dowling bunu şöyle özetler: “*Koruma karşılığı, sahibinin önünde elpençe duran köleler*” (Dowling, 1994: 108).

Eve İhsan geldiğinde Mazlume, bu altında fuhuş yapılan çatıdan ayrılmak ister. Ama ayrılamaz, çünkü cesareti yoktur. Çünkü hala bağımlı bir kişiliktir. Kendi içinde bir ikilem yaşar; bir yandan bağımsız olmayı ve oradan kurtulmayı isterken diğer yandan yaşamını, sorumluluklarını ve hayatî ihtiyaçlarını bir başkasının üstlenmesini ister.

Bağımlı kişiliği Mazlume'yi öyle silikleştirmiştir ki, İhsan onunla beraber olmak istediğinde ve evlenme teklifi ettiğinde daima susmuş, müsaade etmiştir. Direnmek yerine boyun eğmiş ve kabullenmiştir. Kabullenmek, bağımlı kişiliğin tipik özelliklerinden biridir.

İhsan ile evliliklerinin sonrasında İhsan'ın koruması altına girer ve bunun karşılığında bu kez İhsan'a köle olur. *Lâkin kalbinden onun (İkbal'in) muhabbetini, hatırasını çıkarmak için kendisi burada değil miydi?*” (Uşaklıgil, 2006: 122). Burada Mazlume'nin yalnızca bir araç hükmünde olduğu görülmektedir.

Evliliklerinin seyri değişip İhsan kendini tamamen içkiye verdiğiğinde Mazlume İhsan'dan nefret etmeye başlar. Ve intikam duygusu ile İhsan'ı aldatır. Bu karşı-fobik bir harekettir. Kadın, rahatsız olduğu durumlardan açıkça şikâyet etmeye cesaret bulamadığı takdirde intikam için kendisine böyle bir saldırı mekanizması yaratır. Mazlume'nin fahişe olmasının sebebi de budur. İhsan çocuğun kendisinden olduğunu kabul etmez ve Mazlume evi terk edip tamamen fuhuşhanelerde yaşamını sürdürmeye başlar. Her geçirdiği gece sonunda ıstıraplarını düşünüp bundan haz alır. Çünkü bu onun hem günah çıkarma yöntemi, hem sığınağı, hem de intikamıdır. Dowling bu karşı-fobik hareket için şöyle der: “*Patronca kendinden eminliği, bir gösterişten, derinlere kök salan güvensizliğe karşı bir dengeleme çabasından başka bir şey değildir*” (Dowling, 1994: 74-75). Mazlume, İhsan ile evliliklerinin çok kötüye gittiği bir aşamada hamile olduğunu öğrenir. Bu, Sindrella kompleksinde “Hamilelik Sendromu” olarak adlandırılır. Kadın, dış dünyanın getirdiği stresten kaçınmak için hamileliğe sığınır. Ancak onu hayata “bağlayacak” olan bebeği de düşünce başka bir kaçma yöntemi olan intiharı düşünür. Fakat buna cesareti yoktur. Ömrü boyunca cesaretsiz ve

birilerine bağımlı olarak yaşamını sürdüren Mazlume'nin ölümü de İhsan'ın sinesine düşerek gerçekleşmiştir. Bir bakıma yine birilerine, bir erkeğe sığınmıştır.

2.1.2.2. İkbâl Hanım

Mihriban Hanım'ın kızı olan İkbâl bir fahişedir. Mazlume'de gördüğümüz karşı-fobik kişiliği İkbâl'de de tespit etmek mümkündür. Çünkü İkbâl de, fuhşa bir intikam duygusuyla başlamıştır. Annesi onu hiç tanımadığı bir adamla evlendirdiği; kocasının, okuduğu kitaplardaki ve hayallerindeki eş modelini karşılamadığı için hayatının onlar tarafından çalındığını düşünür. Zevci genç olsaydı, belki bu duruma düşmekten kurtulacağını söyler. Ve onlardan intikam almak ister. Hırsını ilkin annesine şiddet uygulayarak çıkarmaya çalışır. Sonra annesi gibi o da bir fahişe olur. Dowling'in karşı-fobik kişilik için söylediği şu sözler ise bu durumu özetler niteliktedir: *“Karşı-fobik kadınlar, kendi imajlarını süsleyecek türden işler seçer ki daha açıktan ketlenen birçok kadın bu işler için ‘Oh, bunu kesinlikle yapamam, çok korkarım.’ diyecektir. Sorun da budur: Bu kadınlar çaresizlik ve korku duygusunu öylesine tehdit edici bulurlar ki, enerjilerinin tamamını, kendileri de dahil olmak üzere herkesi ürkünün bir yaşam kurmaya harcarlar. Araba yarışçısı olabilirler. Veya artist. Veya fahişe”* (Dowling, 1994: 80-81).

İkbâl'in kadınca tepkisinde fuhşu seçmesinin diğer bir sebebi ise annesinin fahişe olmasıdır. Halid Ziya, bu gerçekçi romanında soyaçekim veya nedensellik fikirlerini kullanmıştır. İkbâl henüz küçük yaşlarda babasını kaybettikten sonra annesini hiç tanımadığı bir adamla görmüş ve fuhşun ne demek olduğunu daha o sıralar anlamıştır.

İkbâl de çocukluğunda bağımlı bir kişilik olarak yetiştirilir. Babası öldüğü zaman bütün mirası annesine kalmıştır fakat Mihriban Hanım bu mirası hızla tüketmiştir. Bu yüzden daha küçük bir eve taşınmalarına rağmen hiçbir şey İkbâl'in umurunda değildir. Maddî yönden kaygısızdır çünkü onun sorumluluklarını annesi üstlenmiştir. Kendi sorumluluklarını üstlenememek, onlardan devamlı kaçmak bağımlı kişiliğin göstergesidir. Dowling bu husus hakkında şöyle der: *“Sorun belirtilerini görmezlikten gelmek, olabildiğince az katlanmak, bağımlı kişiliğin tipik bir özelliğidir”* (Dowling, 1994: 74).

İkbâl, okuduğu kitaplardan etkilenip cinsel hazzı tatmak arzusunun peşine düştüğünde, bunun bir suç olduğu hem kendisinin hem de toplumun ortak düşüncesidir. Yani kadın, cinsellikten haz alamaz, yalnızca erkeğin kölesi konumundadır. Eğer haz peşine düşerse, bu, toplumun bakış açısında onu fahişe yapar. Kadın da bu fikri benimsediği takdirde, kendi zevklerini ve hislerini bir rafa kaldırıp ve hatta bazen çöpe atıp eylemlerini, *“kendi zatından tecerrüt ederek*

(sıyrılarak) başkası için yaşamak; dünyada her türlü lezzetten mahrum olup da sairlerinin sürurunu husule getirmek (başkalarını neşelendirmek)...” (Uşaklıgil, 2006: 55) yönünde gerçekleştirir ki erkek onu daima korusun.

Mihriban Hanım’ın bütün mirası tüketmesiyle bir para sıkıntısı başlar. Bu parasızlık İkbâl’i fuhşa sürükleyen diğer bir etmenken, Sindrella kompleksinin önemli bir kavramı olan “başarı uçurumu”nu da gösterir. Başarı uçurumu; kadınların, yetenekleri dâhilinde olan işleri yapmayıp, düşük maaşlı, düşük standartlı işler seçmeleridir. Sebebi ise kadının uzun vadeli, profesyonel bir sorumluluk istememesidir (Dowling, 1994: 36-45). İkbâl, okuma yazma bilen çok zeki bir kadın olmasına rağmen, para kazancının tek yolunu fuhuşta görmüştür. “*O zamanlar fuhuş benim için bir medar-i teselli (avunma sebebi) idi. Lâkin şimdi bir ihtiyaç-ı nakdîden (para ihtiyacından) ibaret kaldı. (...) Bana verdileri para kadar muhabbet satıyorum*” (Uşaklıgil, 1994: 54-55).

İhsan’ın doktor arkadaşı İhsan’a, hastalanan İkbâl’in tek kurtuluş şansının kendisi olduğunu, onu hayata bir tek kendisinin bağlayabileceğini söyleyince İhsan İkbâl’i yanına alır. Yani İkbâl’i hayattan koparabilecek ve hayata “bağlayabilecek” tek yol bir erkektir; İhsandır. İkbâl İhsan’ın evine sığınmasıyla bağımlı kişilik konumunu ölümüne dek sürdürmektedir.

2.1.2.3 Mihriban Hanım

Orta yaşlı bir kadın olan Mihriban Hanım, eşinin ölümüyle fahişeliğe başlamıştır. Fuhuşu tamamen kendi zevklerinin peşinden koşmak için yapar. Ve hatta parasını da çapkınlığı için savurur.

Mihriban Hanım’ın daima birilerinin yanında yaşaması; önce İkbâl’in, sonra Mazlume ve İhsan’ın evinde bulunması dikkat çekicidir. Bu onun ne derece bağımlı olduğunu vurgularken, olayların seyrinde yazarın Mihriban’dan pek fazla bahsetmemesi ve ona fazla söz hakkı tanımaması Mihriban’ın ne kadar silik olduğunu gösterir. Olay örgüsünde kırılma noktalarında daima onun parmağı vardır ama kendisi yoktur. Bu, bağımlı kişiliğinin onu ne kadar silikleştirdiğinin de belirtisidir.

Mihriban’ın kişiliğinde gelişen Sindrella Kompleksinin bir diğer izdüşümü de şudur: Yaşlılıkta terkedilme sendromu. Onu devamlı birilerinin evinde yaşamaya zorlayan korku da budur. Mihriban terk edilmek ve yalnız kalmaktan korkmaktadır. Dowling bununla ilgili şunları söyler: “*Sindrella kompleksinin, en yıkıcı olmasa bile, en acıklı sonucu, yaşlılıktaki terk edilmişliktir. Sürdürdüğümüz bu kör nokta, yani bir eş olmaya bağladığımız sahte*

güvenceyle, yaşlı, çoğu durumda dul kadının yalnızlığı ve yoksulluğu arasındaki bu bağlantıyı görememek (...), bir hastalığa eşdeğerdir” (Dowling, 1994: 46).

2.2. Nemide

2.2.1. Romanın Özeti

Romanın ilk kısmında Nemide on altı yaşındadır ve odasından dışarıyı seyretmektedir. Ardından babası ile beraber gül toplamaya koyulurlar ve Şevket Bey’e Nail’den haber getiren bir mektup gelir. Ardından geriye dönüş yapılarak Şevket Bey’in kim olduğu, Nemide’nin annesi Naime Hanım ile nasıl tanıştığı ve Nemide’nin nasıl doğduğu ile ilgili bilgi verilir.

Şevket Bey, zengin bir adamın ikinci oğludur. Babasını kaybettiğinde kendisine yüklü bir miras kalmıştır. Bir gün yolda annesiyle beraber yürüyen bir genç kız görür. Bu Naime Hanımdır. Naime Hanım ve Şevket Bey evlenirler, fakat mutlulukları fazla uzun sürmez çünkü Naime Hanım hastalanır. Doktorların muayenesinin sonucunda Naime Hanım’ın hamile kalmaması gerektiği önemle vurgulanır. Ama Naime zaten hamiledir. Naime Hanım’ın hamileliği, hayatını noktalar. Doğan kız çocuğu ise tıpkı annesi gibi hassas, narin, vereme eğilimli, “*saadet içinde mahzun bir kızdır.*”

Şevket Bey, Naime’nin ölümüne dayanamaz. Kızı Nemide’yi arkadaşı Doktor Osman Bey’e emanet ederek iki yıl oradan uzaklaşır. O dönene kadar Nemide adeta tıbbî bir disiplin içinde büyütülür. Şevket Bey döndüğünde kızı ile ilgilenmeye başlar. Nemide beş yaşındayken, Nail düzenli olarak amcasının yanına ders almaya gelir. Nemide, kuzeni Nail’e çok düşkündür.

Bir gün Nemide ve Şevket Bey, Nail’i de alarak Kâğıthane’ye gitmek için plan kurmuşlardır. Nail’i almak için evlerine gittiklerinde Nemide ve Nahit karşılaşır. İlk görüşte birbirlerinden nefret etmeye başlamışlardır. Bu sırada Nemide on, Nahit on iki, Nail ise on yedi yaşındadır.

Bunun ardından Nahit ile ilgili bilgi verilir. Annesini kaybeden Nahit, babası ile kalmıştır. Ama babası başkasıyla evlenmiştir. Bu yüzden Nahit babasının kendisini artık sevmediğini düşünmüş, ondan nefret etmeye başlamış ve teyzesinin evine sığınmıştır.

Nemide’nin Nail’e bağlılığının ciddiyetini fark eden Şevket Bey, onu uzaklaştırmak için, arkadaşı Osman Bey’in de tavsiyesiyle Kanlıca’daki yalıya taşınır. Nahit Nemide’nin de isteğiyle iki ay burada kalır. Bu sırada Nail eğitim için Paris’e gider. Üç yıl orada kalır. Bir izninde İstanbul’a gelir, Nemide’yi ziyaret eder fakat Nemide onunla asla görüşmez.

İkinci kez geldiğinde artık temelli gelir ve Nemide onu bu sefer büyük bir ciddiyetle karşılar. Birkaç hafta sonra Nail, Nail’in annesi ve Nahit tekrar Kanlıca’ya gelir. Bu gelişlerinde

Nemide ve Nail nişanlanır. Nahit ise o gece Nemide'nin yanında kalır ve Nail'e âşık olduğunu ona itiraf eder.

Nail, Nemide'yi gerçekten sevmemektedir. Ona ilgi duymasının sebebi yalnızca zayıf bir bünyeye sahip olduğu için doktor yanına hitap etmesidir. *“Bu hasta kız, bu tabip için tetkike şayan bir numuneydi. (İncelemeye değer bir örnekti)”* (Uşaklıgil, 2005: 119).

Bir akşam Nail, Kanlıca'da kendine ayrılan odaya çıktığında masanın üzerinde Nahit tarafından bırakılmış bir not görür. O gece Nahit ve Nail birbirlerine hislerini itiraf eder ve yaklaşırlar. Başka bir gece yine baş başa otururlarken Nemide onları görür ve aldatıldığını anlar. Bunu kaldıramaz ve zaten meyilli olduğu verem hastalığına yakalanır.

Ardından başka bir akşam, herkesin içinde parmağındaki yüzüğü çıkarıp Nahit'in parmağına takar. Nemide'nin isteğiyle Nail ve Nahit ile beraber üçü sandal gezintisine çıkarlar. Nemide'nin planı sandalı akıntıya sürüp hep birlikte ölmektir. Fakat bu amacına ulaşamaz.

Nail ve Nahit ölümden kurtulsa da Nemide ondan kaçamamıştır. Hastalığı hayatına son vermiştir.

2.2.2 Nemide Romanının Kadın Şahıslarında Sindrella Kompleksi

2.2.2.1 Nemide

Romanın asıl kahramanıdır. Ölen annesinden Nemide'ye kalan yegâne miras; zayıf, hassas ve vereme müsait bir bünyedir. Bunun için Nemide, bekleğinden itibaren tıbbî bir disiplin içinde, *“harikulade bir kuvvetle muhafaza olunur”* (Uşaklıgil, 2005: 42). Devamlı koruma ve gözetim altındadır. Bu Sindrella kompleksinin temelini oluşturan bağımlı olma öğretimidir.

Hatta romandaki anlatıcı, bu kadar korunmasına rağmen Nemide'yi duygusal açıdan korumasız görmektedir. *“Çocukların hayat ihtiyaçlarını babalar mütekeffildir (yüklenmiştir), fakat hissiyatına (duygularına) ait tehlikeden muhafaza edecek (koruyacak) olan anaların himayesidir (koruyuculuğudur). Nemide bundan mahrumdu (yoksundu)”* (Uşaklıgil, 2005:99).

Nemide o derece gözetim altındadır ki, etrafında ne olup bitiyorsa hepsi babasının kontrolü altındadır. Yine buradan da çok fazla sakınma ile bağlanmanın öğretildiği görülebilmektedir. Bunun sonucu olarak, büyüüp bir genç kız olduğunda bile kendi başına bir şeyler yapması olanaksız hale gelmiştir. Sindrella kompleksinde bu şu cümlelerle anlatılır:

“Bağımlı olmak için (anne, eş; gerçekte oturup çözümlediğimiz zaman çocukluğu sonsuza kadar uzatılan bir çocuk olarak kalmak için) yetiştiriliyoruz. Evlilik yıkıldığı zaman kadın

çoğu kez kendini, ilk kez kendi yaşamında sorumlu bularak derin bir şok yaşamaktadır” (Dowling, 1994: 98).

Amcasının oğlu Nail, Nemide'nin hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Nemide, babasından ziyade bir de Nail'e bağımlıdır ki, Halid Ziya bu bağımlılığı şu cümleyle anlatır: *“Nemide, Nail'e son derece bir merhubiyet (bağlılık) gösteriyordu”* (Uşaklıgil, 2005: 47).

Hatta Nail haftada iki kez cuma ve pazar günleri amcasına gönderildiği için Nemide, yalnızca bu günleri öğrenmiş, haftanın diğer günleri için “bugün pazar” veya “bugün cuma” demesi Nail'in gelmesini ve yanında olmasını ne derece istediğinin göstergesidir. Nail bu günlerde biraz gecikti mi, Nemide kıyameti koparmaktadır.

Nemide'nin bu bağımlılığı, esasında yine babasının aşırı korumacı tavrına dayanmaktadır. Çünkü bu tavır yüzünden Nemide'nin sosyal hayatı yalnızca aşçının kızı Nergis ve amcasının oğlu Nail'den ibarettir. Nail'in, Nemide'nin yanına gelirken getirdiği hediyeler, arkadaş ihtiyacı ile birleşince Nail'e bağımlılık kaçınılmaz bir hal alır.

Nail Nemide'yi hediyelerine o denli alıştırmıştır ki, Nemide daha beş yaşında iken Nail'i görür görmez onu, “Bana ne getirdin?” diyerek karşılar. Bu, çocukluğundan itibaren ihtiyaçlarının başkaları tarafından karşılanmasına alıştırılan kadının erkekten beklentilerini temsil eder.

Buna bir başka örnek ise şudur: Nemide ile Nail oynarlarken, henüz ikisi de çocuk olmasına rağmen Nail, Nemide'nin terlediğini düşünüp ona ceketini verir. Nemide Nail'e üşüyüp üşümeyeceğini sorduğunda ise “Ben erkeğim.” der. Burada da Nemide'nin sorumluluklarını ve ihtiyaçlarını bir erkeğe yüklediği görülmektedir.

Nemide'nin Sindrella kompleksindeki önemli bir hususa vurgu yapan başka bir özelliği ise, gezmeye çıkarılmadığı zamanlarda kurşundan yapılmış askerlerle savaş oyunları oynamayı sevmesidir. Yani Nemide'nin bilinçaltında erkek çocuklarına karşı bir özenme vardır. Çünkü Nemide kendi kendisine yetemezken, erkek çocukları bunu kolaylıkla başarmaktadırlar çünkü buna eğilimli olarak yetiştirilmektedirler.

Nemide'nin Nail'e özendiği bir başka nokta ise eğitimidir. Babasına onu okula göndermesi için yalvarır:

“-Ne için beni de mektebe vermiyorsunuz? Ben de Nail ile beraber okurum.

-Nail tabip olacak. Sen onun gireceği mektebe giremezsin ki...

-Neden?

-Çünkü o okuyup yazmak bilir. Hem bir çocuğun tıbbiyeye girebilmesi için erkek olması iktizader (gerekir).

Nemide, Nail ile beraber tıbbiyeye giremeyeceğinden dolayı kız olduğuna teessüf etmiş gibi bir göğüs geçirerek mahzun bir sada ile;

-Ben de okumak isterim, dedi” (Uşaklıgil, 2005: 52-53).

Buradan anlaşılacağı üzere Nemide'nin başarı uçurumu söz konusudur. Okumak ve hatta doktor olmak yetenekleri dâhilinde iken, toplumun koyduğu kurallar sebebiyle erkeklerin doktor olabileceği kabullenilmiştir. Bu yüzden Nemide'nin, toplumun bu kurallarına teessüf etmesi beklenirken o, kız olduğuna üzülmüştür. “Gerçek düşünme erkekler içindi. Gerçek düşünme profesörler, babalar, rahipler içindi” (Dowling, 1994: 105).

Bunun ardından Nemide ağlar. Ki bu, sorunlara karşı sıklıkla verdiği bir tepkidir. Nemide'nin duyguları da *Sefile* romanındaki *Mazlume* gibi hassastır. En ufak bir olayda kolayca hiddetlenebilir. Bunun sebebi ise mücadele edemediği zorluklar karşısında ağlayarak ve öfkelenerek onlardan kaçma arzusudur.

Kaçış arzusunu bir başka tepkiyle de vücuda getirir ki o da karşı-fobik tutumdur. Nail Paris'ten dönüp Nemide'yi ziyarete geldiğinde onunla görüşmekte inat etmesi, bundan dolayı eğlenmesi, Kanlıca'ya taşındıkları zaman Nahit'e çok yakın arkadaş gibi davranması hep sorundan kaçış, sorunu görmezden gelme veya bastırma olarak anlaşılmaktadır.

Nemide'nin Nail'e olan bağlılığından tedirgin olan Şevket Bey, doktorun da onayıyla onu Kanlıca'daki yalıya götürmeye karar verir. Nemide'ye sorulduğunda o zaten buna hazırdır çünkü sorunlardan devamlı kaçmaya meyillidir. Ama bağımlılıktan hiçbir surette kaçamaz. Bağlandığı kişinin hayatında bir önem arz etmediğini görünce, zaten zayıf olan vücudu vereme yenik düşer.

2.2.2.2. Nahit

Nahit romana, Nemide ile tanıştığı sırada girer. Annesi öldükten bir sene sonra teyzesine sığınmıştır çünkü babası başka bir kadınla evlenmiştir. Nahit babasının kendisini artık sevmediği düşüncesindedir. Kendisi annesine nasıl bağlandıysa, babasının da öyle bağlı kalmasını istemiştir. Fakat babası bunu gerçekleştirmediği için ondan nefret etmektedir. Burada Sindrella Kompleksi kitabında değerlendirilen önemli bir hususa değinilmektedir. “Babanın ihaneti”.

Baba, kızını bir noktaya kadar destekler, teşvik eder. Fakat kızı büyüyüp artık kendi yoluna gitmek istediğinde babanın ilgisi birdenbire geri çekilir. Bu bir şoktur ve daha derin olarak ihanet biçiminde algılanır (Dowling, 1994: 125-126).

Nahit'in babasının himayesinden ayrıldığı zaman yine bir başka sığınak araması ve bunu teyzesinde bulması bir Sindrella kompleksi belirtisidir. Teyzesinin evine sığındığında ise, Nail'e karşı bir bağımlılık duymaya başlar. Nail, Nahit için son ve tek ümittir. Nail'i kaybetmek onun için öldürücü bir darbedir. Hayat ile olan bütün bağlarını Nail'in sevgisine bağlı görür.

Nahit, Nemide ile Nail'in nişanlandığını öğrendiğinde, Nemide'ye Nail'e olan aşkını itiraf ederken öyle dikkat çekici nitelikte sözler söyler ki adeta Sindrella kompleksinin tanımını yapar:

“Fikrimce erkekler için tehhül (nikâh) ikinci derecede bir ehemmiyettir. Lakin kadınlar için böyle değil. Kadınlar hayatlarını idare edebilmek için o kadar zayıfturlar ki tehhül onlara bir ikinci beşik olur. Bir genç kız... On altı yaşındadır. O zamana kadar oturduğu evin ne ile idare olunduğunu, giydiği elbisenin ne ile hasıl olduğunu öğrenmemiştir. Kader onun zaafî (zayıflığı) üzerine iki büyük himaye kanadı germiştir: Bir babası, bir annesi var. Lakin bir genç kız hayatta pek muvakkat (geçici) bir zaman için kıymetli bir kız sıfatında kalabilir... O bir zevce (eş) olabilmek için yaratılmıştır. Evlenmek iktiza eder (gerekir), lakin kime varmalı? Bir genç kız için tehhül ne demektir?(...) Tehhül, bir hayatın üzerine kefen atıp, başka bir hayatın perdesini açmaktır, tehhül yeni bir hayatta yaşamak için eski hayatınızda ölmektir. Sizi bu yeni hayatta yeni bir rehber idare edecek, bu zevcinizdir (kocanızdır).”
(Uşaklıgil, 2005: 108-109)

İşte Sindrella kompleksi budur. Nahit'in bu tutumu Dowling'in “Kadın, derinlerde bir yerlerde, hep bir başkası tarafından desteklenip geçindirilmenin Tanrı vergisi hakkı olduğuna inanmaktadır” (Dowling, 1994: 98) ve “Kadınlar, kendi ilerlemelerine kendileri engel olmaktadır” (Dowling, 1994: 107) fikirlerini kanıtlar niteliktedir. “Kız çocukları, erken yaşta içlerine kök salan kendi becerilerine ilişkin derin bir kuşku yüzünden, yaşamak için korunmaları gerektiğine inanırlar. Yanlış yönlendirilen toplumsal beklentiler ve ebeveynlerin korkuları bu inancı pekiştirir” (Dowling, 1994: 106).

Bölüm III

Sonuç

Halid Ziya'nın bu iki romanında yer verdiği kadın şahısların her birinde Sindrella kompleksi farklı şekillerde kendini göstermektedir. Dolayısıyla, davranış ve yaşayış biçimlerinden de anlaşıldığı üzere, bu kompleksin Halid Ziya'nın ilk dönem romanlarındaki kadın şahısların

tipik bir özelliği olduğu söylenebilmektedir. Halid Ziya'nın bu romanları kaleme aldığı dönemde yaşayan ve karakterlerinde Sindrella kompleksi bulunun kadınların durumlarının, söz konusu romanlara da yansımaları kaçınılmazdır.

Örneğin söz konusu kompleksin önemli bir semptomu olan ve romanlarda da sıklıkla karşılaşılan karşı-fobik kişilik; Sefile romanında Mazlume'de ve İkbâl'de, Nemide romanında Nemide'de, tespit edilmiştir. Çeşitli nedenlerle intikam almak isteyen bu kadınlar, sorunların karşısında cesurca sorumlulukları göğüslemektense, içten içe karşı-fobik bir tutum takınmayı yeğlemişlerdir. Bu karşı-fobik tutum bazen kendilerine acı çektirmeyi gerektirmiş, bazen öz-saygılarını yitirmelerine sebebiyet vermiş, bazense bütün duygularını, düşüncelerini ve hazlarını görmezden gelmeyi ve dahası hiçe saymayı şart koşmuştur.

Bütün her şey gibi, kendi kendini hiçe saymak da kadına “öğretilen” bir davranıştır. Çocukluğundan itibaren bağımlı bir birey olma yönünde eğitilen kadına, kendi kendine var olma şansı tanınmamaktadır. Bu yüzden bağımlı kişiliği onu silikleştirmekte, hatta hiçleştirilmektedir. Çocukluklarından itibaren bağımlı olmaları öğretilen Mazlume ve Nemide de maddi sorumluluklarla asla karşılaşmamış, karşılaşacakları an başka birine bağlanmışlardır. Bu bağıllık onları, “koruma karşılığı sahibinin önünde elpençe duran köleler” haline getirmiştir.

Bağımlılığın bir diğer sebebi olan aşırı koruma, hassas ve hastalığa eğilimli bünyeyi de beraberinde getirmiştir. Sefile'de Mazlume ve İkbâl, Nemide'de ise Nemide, bu sendromun vücut bulmuş halidir. Nemide'nin duyguları da Mazlume gibi hassastır. En ufak bir olayda kolayca hiddetlenebilir. Bu kadınlar mücadele edemezler, zorluklar karşısında ağlayarak ve öfkelenerek onlardan kaçma arzusu hissederler.

Aşırı koruma ile adeta cam bir fanusta büyütülen Nemide ve İkbâl'in; sosyal hayatlarının da bağlandığı kişiler tarafından kontrol edildiği ve dolayısıyla oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Nemide, belki de tek arkadaşı kuzeni Nail olduğu için ona bu kadar bağlanmıştır. Nail'e olan bağıllığı ona özenmesini de getirmiştir. Erkek çocuğun kendi ayakları üzerinde durabildiğine şahit olan kız çocuğu ona özenmektedir. Bu durum Nemide'nin kurşun askerlerle oynamasından anlaşılmaktadır.

Kadını daha en baştan bağımlılığa terk eden asıl durum, ona kendi kendine yetebilmeyi öğretmemektir. Ebeveynler; erkek çocuklarını okumaları, ilim sahibi olmaları ve kendi kendilerine yetebilmeleri için yüreklendirirken, kız çocuklarını daima evde tutmuşlar ve ergenlik çağına geldiklerinde de evlendirme çabası gütmüşlerdir. Dolayısıyla dönemin aile

yapısındaki bu çatışma, söz konusu romanlara da yansımıştır. Kız çocuğu bu şekilde engellendiği için, kendi yetenekleri dahilindeki çoğu işi yapamamaktadır. Dowling bu durumu “başarı uçurumu” diye isimlendirmiştir. Başarı uçurumu; İkbâl, Mazlume, Mihriban ve Nemide’nin karakterlerinde tespit edilmiştir.

Dowling’in, bu bağımlılığın en hazin sonucu olarak gördüğü durum Sefile’de Mihriban karakterinde saptanmıştır: Bu sendrom, yaşlılıkta terk edilme korkusudur. Bütün bir yaşamını birilerine bağımlı olarak sürdüren kadın, bağlandığı kişiler yok olduğunda veya ondan uzaklaştıklarında kendisinden geriye hiçbir şey kalmayacağını bilincindedir.

Kaynakça

- Diran, Z. (2011). Halid Ziya Uşaklıgil’in romanlarında kadın hakları. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs.
- Dowling, C. (1994). Sindrella Kompleksi: Çağdaş kadında bağımsızlık korkusu, Ankara: Öteki Yayınları.
- Moulton, R. (1972). Psychoanalytic reflections on women’s liberation. Journal of Pontemporary Psychoanalysis, Spring.
- Sezer, M. Ö. (2012). Masallar ve toplumsal cinsiyet, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Uşaklıgil, H.Z. (2005) Nemide, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Uşaklıgil, H.Z. (2006) Sefile, İstanbul: Özgür Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Women have been living in fear of independence due to certain reasons in the patriarchal societies that have long existed. This fear, referred to as the “Cinderella Complex”, is often adopted by women because it provides a feeling of comfort. However, once it is adopted, the concept of dependence emerges. This dependence leads to an existential war and self-conflict. The main force that prevents women from winning this war is this personal, psychological dependence; in other words, the deep-rooted desire to be under care and rule of others (Dowling 1994: 25).

The aim of this paper is to identify the “Cinderella Complex” in the personalities of women in *Sefile* and *Nemide*, written by Halid Ziya in his early years of writing. The reason is that the female characters in these books are in fact the embodiment of the “Cinderella Complex”. Therefore, the books will be reviewed taking into account the position of these women in society, their characters, and their reactions to events, which will be later evaluated with respect to Colette Dowling's theory in “The Cinderella Complex: Women’s Hidden Fear of Independence”. A conclusion will be reached, by supporting the findings obtained with interpretation method presented by qualitative research, with women’s social position of at the time.

Part 1

Definition of the Cinderella Complex

The Cinderella Complex is the fear of independence in modern women. A girl, who has been educated to be dependent, fails to abandon the dependent life she is accustomed to when she reaches adulthood. She lives a life dependent on men, which starts with her father and brother, continues with a boyfriend and husband. While girls are raised, they are never encouraged to look after themselves, prove themselves or protect themselves (Dowling, 1994: 7-10).

Even though they are raised with no self-confidence, as they consider themselves to be self-sufficient, young girls will start envying boys, to play a game of independence and wear a counterphobic mask. This causes them to become counterphobic women in adulthood and to prefer things that will glamorize their images. Although they find helplessness and fear to be threatening, they are still dependent on someone else. Therefore, they are far from the real freedom; because “the real freedom is frightening to the girl (and to the woman she grows up

to be). The reason is to achieve the responsibilities that come along with the real freedom.” (Dowling, 1994: 70-80)

As Dowling states, a “dangerous dilemma” begins at this point, with the woman slowly adopting the notion of gender inequality. She wants to be independent, free; yet to be taken care of by someone else. The dependent woman ignores the symptoms and signals of the problem in her dilemma, questions as little as possible to avoid it, and she endures. This is a typical characteristic of a dependent personality. “‘*Maybe it will all change,*’ said the *Cinderella, who will be cleaning fireplace ashes forever.*” (Dowling, 1994: 74-75).

Part 2

The Cinderella Complex in Halid Ziya’s *Sefile* and *Nemide*

2.1. *Sefile*

The Cinderella Complex in the Female Characters in Sefile

Mazlume

Mazlume (lit. oppressed), the protagonist of the novel, loses her father when she is very young. Mazlume and her mother Besime are left unprotected. When her mother dies, Mazlume nestles under their landlady Rahime’s roof, because of her vulnerability, which is the only thing she inherits from her mother.

Mazlume always seeks shelter and protection of others. This is also the basis of her Cinderella complex. Because of her upbringing, she is convinced that she needs protection, and as a young girl she is taught to be dependent. She avoids from her responsibilities, ignoring the struggles of life up until Rahime’s death. She is suddenly forced to face the reality. According to Cinderella complex theory, when the dependent person loses the figure she is dependent on, she finds that there is not much left of her own person. Therefore, she feels at a loss for a long time. A woman with a fully developed personality cannot be expected to easily abandon these personality traits.

İkbal

Mihriban’s daughter İkbal is a prostitute. The counterphobic personality we observe in Mazlume can also be found in İkbal, because she begins prostitution with a sense of revenge. She thinks that her life was stolen from her because her mother makes her married to a man she had never met, and she doesn’t meet the image of a wife in her husband’s books and of his dreams. She believes, she could get rid of this situation if she had a young husband.

Therefore, she would like to take revenge on both. She starts by using violence on her mother. Then, she becomes a prostitute like her mother. Dowling's definition of people with counterphobic attitude summarizes this situation as follows: "*Counterphobic women prefer things that will glamorize their image so that many women who are more repressed will say 'Oh, I can't do this, I'm very afraid'. This is the problem: These women find the feeling of helplessness and fear so threatening that they spend all their energy on building a life that is frightening to everyone, including themselves. They can be car racers. Or artists. Or prostitutes*" (Dowling, 1994: 80-81).

Mihriban

Mihriban, who is a middle-aged woman, begins prostitution after her husband's death. She does it to satisfy her desires. Moreover, she wastes her money pursuing a life of debauchery.

The fact that she always lives together with someone else; first with İkbâl, later with Mazlume and İhsan, is noteworthy. While this emphasizes how dependent she is, she is not mentioned nor given right to speak much in the course of the events, proving that how insignificant she is. Although, she always has a finger on the breaking points in the story, she always seems out of the picture. This also shows how her dependent personality has made her insignificant.

2.2. Nemide

The Cinderella Complex in the Female Characters in the novel of Nemide

Nemide

Nemide is the protagonist of the novel. The only legacy she has of her late mother is a weak, sensitive health, prone to tuberculosis. For this reason, Nemide is kept in a medical discipline "*protected with great care*" (Uşaklıgil, 2005: 42). She is kept under constant protection and observation. This forms her dependency, the basis of Cinderella complex.

Even the narrator in the novel considers Nemide as emotionally unprotected despite being so protected. "*Fathers were responsible for the needs of their children, but it was the mothers who would shield their children's feelings from danger. Nemide was deprived of this.*" (Uşaklıgil, 2005: 99).

Nemide is under such a strict observation that everything around her is controlled by her father. It can be seen here that dependency is taught through too much avoidance. As a result, it becomes impossible for her to do something on her own, even when she is an adolescent. When Nemide, who cannot escape dependency in any manner, sees that the person she is so

dependent on has no importance, she succumbs to tuberculosis because of her already weak body.

Nahit

Nahit enters the story when he meets Nemide. A year after his mother's death, he nestles in his aunt's house because his father marries to another woman. Looking for a new shelter after getting out of his father's care and finding it in his aunt is an indication of his Cinderella complex. When he settles in her aunt's house, he begins to develop a dependency for Nail. Nail becomes the last and only hope for Nahit. Losing Nail delivers a lethal blow for him. For him, all his connection with life is dependent on Nail's love.

Part 3

Conclusion

The Cinderella complex is demonstrated in different ways in each of the female characters in Halid Ziya's works. As can be understood from the behaviors and the ways of living, it can be noted that this complex is a typical feature of Halid Ziya's female characters in his early works. The reflection of the social status of women having Cinderella complexes and living in the period when Halid Ziya wrote these novels were inevitable.

For example, the counterphobic personality, which is an important symptom of the said complex frequently encountered in both novels; can be identified in Mazlume and İkbal in *Sefile*, and in Nemide in *Nemide*. These women want to take revenge for various reasons, but instead of facing their problems bravely, they resort to an inward, counterphobic attitude. This counterphobic attitude sometimes make them suffer, sometimes causing them to lose self-esteem, and pushing them to ignore or even disregard their emotions, thoughts and desires.

Excessive protection, another reason of dependence, also leads to a sensitive and disease-prone person. Mazlume and İkbal in *Sefile*, and Nemide in *Nemide* are embodiments of this syndrome. Nemide's emotions are sensitive as the emotions of Mazlume. She gets enraged at the slightest incident. These women cannot fight; when faced with difficulties they cry and get enraged, feeling a desire to run away.

It has been highlighted that Nemide and İkbal, who are raised under excessive protection and almost bubble-wrapped, have their social lives controlled by the people they are dependent on, therefore having quite limited social lives. The reason why Nemide has such a strong bond with her cousin Nail, is probably because he is her only friend. Her dependency to Nail also

makes her envy him. The young girl, who watches the boy standing on his own feet, becomes jealous towards him. This can be understood from Nemide's playing with toy soldiers.

The real reason what makes women dependent is failing to teach them being self-sufficient. Parents encourage their sons to study, learn and be self-sufficient, while keeping their daughters at home; trying to marry them once they reach adolescence. Therefore, this conflict, seen in the family structure of the time, was eventually reflected on the stated novels. As young girls are restrained, they cannot perform most of the tasks within their abilities. Dowling names this situation as the "success gap". The success gap has been identified in the characters of İkbal, Mazlume, Mihriban and Nemide.